

УДК 37.02:377

UDC 37.02:377

DOI: 10.31475/ped.dys.2019.26.10

НАТАЛІЯ ПЕДОРЕНКО,

перший заступник директора

(Україна, Бердичів, Бердичівський медичний коледж)

NATALIA PEDORENKO,

first deputy director

(Ukraine, Berdychiv, Berdychiv Medical College)

ORCID: 0000-0002-1356-2622

Експериментальна перевірка ефективності формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер

Experimental Review of the Efficiency of the Cultural Compatibility Formation of Future Medical Nurses

У статті описано процес проведення експериментального дослідження, метою якого було вивчення й оцінка впливу авторської моделі та виокремлених педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер. Проаналізовані зміни, що сталися в усій вибірковій сукупності учасників експерименту, тобто в усіх групах (ЕГ1, ЕГ2, ЕГ3, ЕГ4, КГ), зазначають, що до підсумкового зрізу проявилися істотні відмінності в розподілах студентів за рівнями оволодіння як окремими компонентами, так і в сформованості культурологічної компетентності в цілому.

Завдяки математичним обрахункам отриманих результатів ми можемо констатувати те, що ефективність їх формування за критеріями. Результати дослідження можуть бути використані під час проектування педагогічних технологій професійної освіти, розроблення програм, навчально-методичних матеріалів для викладачів і студентів. Підтверджено доцільність їх використання у навчально-виховному процесі у медичних коледжах України.

Ключові слова: *майбутня медична сестра, культурологічна компетентність, професійні якості, експеримент, педагогічні умови, роль навчання, медичний коледж.*

Changes in the economic, social, medical and spiritual life of a society contribute the development of professional aspects of the specialists' personality. These requirements are especially relevant for those medical colleges where nurses are trained. The purpose of the article is to describe the experimental research, analysis and interpretation of its results.

Having analyzed the scientific literature, the results of the preliminary stage of the experiment concerning the formation of cultural competence of future nurses, pedagogical conditions have been defined: introduction of cultural disciplines into the educational process; increase of professional competence of teachers of humanitarian disciplines; development of positive motivation of students through their participation in different types of practice and in non-auditing activity; application of innovative educational technologies with the purpose of teaching to predict possible cultural obstacles in conditions of intercultural professional communication and find ways of their elimination; the ability to think in a comparative aspect, to evaluate another linguoculture, to understand the features of the representatives of the foreign-language cultural community in professional situations; consider their country in aspect of crossing cultures and demonstrate cultural tolerance.

The examination of the effectiveness of the cultural competence of future nurses, using our created model for forming the cultural competence of future nurses and providing a set of identified pedagogical conditions, has been conducted within the framework of the pedagogical experiment, which includes the recording, forming and final stages, aimed at tracking the dynamics of changes of several variables.

The examination of students and the testing of the formation of cultural competence before and after the experiment showed that the level of cultural competence of future nurses has increased significantly. If we analyze the changes that have taken place in the entire sample of participants in the experiment, in all experimental and control groups (EG1, EG2, EG3, EG4, CG), it should be noted that the final test revealed significant differences in the distribution of students by levels of both in separate components and the formation of cultural competence in general.

Key words: *future medical nurse, cultural competence, professional qualities, experiment, pedagogical conditions, role of studying, medical college.*

Вступ / Introduction. Зміни в економічному, соціальному, медичному та духовному житті суспільства зумовлюють формування нових професійних сторін особистості фахівців. Ці вимоги особливо актуальні для тих медичних навчальних закладів, в яких готують медичні сестри.

Реалізація нової освітньої парадигми в Україні викликає потребу в оновленні змісту навчання студентів, розвитку їхньої соціальної компетентності. Широка культурна обізнаність й ерудованість медичних сестер є основою його становлення як професіонала, оскільки інтенсивні, багатофункціональні умови сучасної медичної галузі вимагають від людини відповідної етики поведінки, культури діалогу, психологічної саморегуляції, емпатійного та толерантного розуміння інших.

Мета та завдання / Aim and Tasks. Метою статті є опис експериментального дослідження, аналіз та інтерпретація його результатів.

Методи / Methods. Для розв'язання окреслених завдань та досягнення мети використано такі методи – діагностичні, праксиметричні, експериментальні (педагогічний експеримент, що передбачає виявлення ефективності обґрунтованих педагогічних умов і розробленої моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер).

Результати / Results. На основі аналізу наукової літератури, результатів констатувального етапу експерименту щодо формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер визначено педагогічні умови: введення в навчальний процес дисциплін культурологічного спрямування; підвищення професійної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін; розвиток позитивної мотивації студентів шляхом їх участі у різних видах практики і в позааудиторній роботі; застосування інноваційних освітніх технологій з метою навчити прогнозувати можливі культурологічні перешкоди в умовах міжкультурного професійного спілкування і знаходити шляхи їх усунення; уміння мислити в порівняльному аспекті, оцінювати іншу лінгвокультуру, розуміти особливості представників іншомовної культурної спільноти в професійних ситуаціях; розглядати свою країну в аспекті перетину культур і демонструвати культурну толерантність.

Визначення й обґрунтування педагогічних умов здійснювалося з урахуванням таких методологічних підходів: діяльнісного, особистісно-орієнтовного, компетентнісного, творчого. Метою експериментальної роботи була перевірка ефективності педагогічних умов, що забезпечують формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у фаховій підготовці.

Дослідження здійснювалося на базі Бердичівського медичного коледжу, Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д. Заболотного, Погребищенський медичний коледж.

Перевірку результативності формування культурологічної компетентності у майбутніх медичних сестер з використанням створеної нами моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер і забезпеченням комплексу виявлених педагогічних умов здійснювали у межах природного педагогічного експерименту, який включає констатувальний, формувальний і підсумковий етапи, що спрямований на відстежування динаміки змін декількох змінних.

На першому етапі (2015–2016 рр.) – констатувальному – було здійснено відбір і вивчення педагогічної, психологічної, медичної літератури щодо проблеми формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у фаховій підготовці; проаналізовано робочі навчальні плани і навчально-методичне забезпечення фахової підготовки майбутніх медичних сестер; визначено рівні та показники сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер ціннісно-мотиваційним, інформаційно-змістовим, діяльнісно-змістовим, когнітивним, комунікаційним критеріями.

Цей етап був зумовлений необхідністю ймовірного визначення початкового рівня сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер, вивчення якого дало можливість сформувати групи в рамках основного експерименту.

Результати констатувального етапу експерименту показали репродуктивний рівень сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер й спонукали до необхідності планомірного формування такої компетентності у рамках розробленої моделі та застосування обґрунтованих педагогічних умов.

У процесі другого етапу експерименту (2016–2017 рр.) – формувального – здійснено: реалізація в навчально-виховному процесі моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер; порівняння ефективності досліджуваної моделі із навчальними моделями, що традиційно застосовуються під час навчання майбутніх медичних сестер; вивчення впливу запропонованих педагогічних умов на ефективність застосування запропонованої моделі.

Педагогічний експеримент щодо апробації розробленої моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер і комплексу педагогічних умов, орієнтованих на формування в майбутніх медичних сестер культурологічної компетентності проходив у процесі

їхньої фахової підготовки в Бердичівському медичному коледжі, Вінницькому медичному коледжі ім. акад. Д. Заболотного, Погребищенському медичному коледжі з 2015 до 2018 р. У дослідно-експериментальній роботі брало участь 378 студентів і 21 викладач.

В експерименті брали участь студенти всіх курсів, що навчаються за спеціальністю «Медична сестра», Усі студенти були розділені на п'ять груп: КГ (186 осіб) – контрольна група; ЕГ1 (46 осіб), ЕГ2 (49 осіб), ЕГ3 (52 осіб), ЕГ4 (45 осіб) – експериментальні групи.

Такий набір груп викликаний тим, що було важливо оцінити вплив на ефективність функціонування моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер не лише кожної педагогічної умови окремо, а й усього комплексу умов. Тому в кожній експериментальній групі апробувалася розроблена модель формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер, формування культурологічної компетентності на тлі певних умов: в групі ЕГ1 підготовка майбутніх медичних сестер здійснювалася з урахуванням розробленої моделі і першої умови «Введення в навчальний процес дисциплін культурологічного спрямування та підвищення професійної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін», в групі ЕГ2 – моделі й іншої умови «Розвиток позитивної мотивації студентів шляхом їхньої участі у різних видах практики, в поза аудиторній роботі», в ЕГ3 – моделі та третьої умови «Застосування інноваційних освітніх технологій з метою навчити прогнозувати можливі культурологічні перешкоди в умовах міжкультурного професійного спілкування і знаходити шляхи їх усунення; уміння мислити в порівняльному аспекті, оцінювати іншу лінгвокультуру, розуміти особливості представників іншомовної культурної спільноти в професійних ситуаціях; розглядати свою країну в аспекті перетину культур і демонструвати культурну толерантність», в ЕГ4 – моделі й усього комплексу виявлених нами педагогічних умов. Забігаючи вперед, відзначимо, що за такої організації освітнього процесу ми чекаємо більш високі результати саме в четвертій експериментальній групі, оскільки як показало теоретичне дослідження кожна з виділених і реалізованих педагогічних умов здатна істотно впливати на ефективність розробленої моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер.

Відносно контрольної групи КГ відзначимо, що студенти навчатимуться традиційним способом з фрагментарним використанням розробленої моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер (інформування студентів без поглиблення в деталі, часткове застосування специфічних методів, завдань, використання не всіх форм організації діяльності студентів) без забезпечення педагогічних умов.

Щоб одержати максимально об'єктивні результати експерименту, ми в дослідженні залучали експертну групу, до складу якої входили досвідчені викладачі і представники адміністрації коледжів, науковці та фахівці, які займаються проблемою фахової підготовки майбутніх медичних сестер, наставники академічних груп.

Кожний експерт, будучи кваліфікованим фахівцем у теорії і практиці досліджуваної проблеми, брав участь у проведенні діагностики, оцінюванні й інтерпретації її результату, формулював незалежні висновки про міру сформованості у майбутньої медичної сестри культурологічної компетентності.

В експериментальних групах реалізовувалися педагогічні умови, впроваджувався спецкурс «Основи формування культурологічної компетентності майбутньої медичної сестри», застосовувалися інноваційні технології та методи навчання, зокрема: проекти, ділові ігри, диспути, проблемні ситуації, «Дельта плюс», метод-кейсів, тренінги, взаємонавчання. Під час проведення першого та другого етапів педагогічного експерименту застосовувалися такі методики: тести «Чи добре Ви знаєте Україну», «Чи добре Ви знаєте культуру України», методика КОЗ-2, бесіди, інтерв'ю, спостереження, експертне опитування, контрольні завдання, вистави, проекти й аналіз семестрових оцінок із фахових та гуманітарних дисциплін та з практики. Узагальнивши результати проведених методик, визначили кількість студентів, у яких сформованість культурологічної компетентності можна віднести до креативного, конструктивного та репродуктивного рівнів.

На третьому етапі експерименту (2017–2018 н.р.) проведено тестування майбутніх медичних сестер; сформульовано й уточнено основні теоретичні та експериментальні висновки; здійснено аналіз одержаних результатів; виконано математичну обробку результатів дослідження. Для перевірки однорідності контрольної та експериментальної груп, а також визначення репрезентативності вибірки використовувався непараметричний критерій згоди 2 [11]. Проведені опитування студентів і тестування сформованості культурологічної компетентності до і після експерименту показали, що рівень культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер значно підвищився.

2. Інтерпретація та аналіз отриманих результатів досліджень Якщо проаналізувати зміни, що сталися в усій вибірковій сукупності учасників експерименту, тобто в усіх групах (ЕГ1, ЕГ2, ЕГ3,

ЕГ4, КГ), то слід зазначити, що до підсумкового зрізу проявилися істотні відмінності в розподілах студентів за рівнями оволодіння як окремими компонентами, так і в сформованості культурологічної компетентності в цілому.

Так, наприклад, кількість студентів в усій вибірці:

– з репродуктивним рівнем знань скоротилася на 49 %, а з креативним – зросла майже на 28 %;

– з репродуктивним рівнем умінь знизилася на 40%, а з креативним – підвищилася на 15 %;

– з репродуктивним рівнем сформованості професійно-значущих особистісних якостей скоротилася на 27 %, а з креативним – підвищилася на 10%;

– з репродуктивним рівнем сформованості ціннісних орієнтації зменшилася на 29 %, а з креативним – зросла на 19 %.

Отже, реалізація моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у поєднанні з виділеними педагогічними умовами забезпечує ефективне формування складових цього виду компетентності (знань, умінь, професійно-значущих особистісних якостей і ціннісних орієнтацій).

Таблиця 1

Зведені дані щодо оцінювання ефективності функціонування моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер і комплексу педагогічних умов

Група	Етапи експерименту	Рівні					
		репродуктивний		конструктивний		креативний	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%
Експериментальні групи (192)	Констатувальний	156	81	28	15	8	4
	Формувальний	46	24	72	37	74	39
Контрольні групи (186)	Констатувальний	138	74	34	18	14	8
	Формувальний	127	68	39	21	20	11

Обговорення / Discussion. Питанням компетентнісного підходу присвячені праці таких авторів, як Н. Бібік, Л. Ващенко, М. Головань, Р. Гуревича, І. Драч, І. Зимня, О. Локшина, А. Мудрик, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, В. Тушева, А. Хуторський та інші.

Нині культурологічна компетентність набуває все більшого значення у зв'язку з орієнтацією освіти на нові стандарти. Учені одноставні в тому, що опанування мовою, набуття комунікативної компетентності неможливе без володіння країнознавчими та культурологічними знаннями (В. Бадер, Н. Бориско, А. Брагіна, В. Дороз, Г. Єлизарова, О. Мацюк, О. Мироліубов, С. Ніколаєва, А. Ніколенко, Ю. Пассов, С. Пілішек, В. Топалов, В. Сафонова, Л. Синельникова, С. Тер-Мінасова). Проблему підготовки медичних сестер в Україні та у світі досліджували багато провідних вітчизняних науковців та зарубіжних науковців таких, як: М. Банчук, О. Волосовець, Н. Дуб, J. Buchan, L. Calman, A. Stromberg, J. Martensson, B. Fridlund, I. Karlberg, W. Petro, J. Schulenburg, W. Greiner. Проте сьогодні бракує досліджень з формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер.

Запропоноване нами експериментальне дослідження передбачає активне втручання дослідника в процес фахової підготовки майбутніх медичних сестер. Воно спрямовано на вивчення та перевірку впливу авторської моделі і педагогічних умов на формування культурологічної компетентності.

Висновки / Conclusions. Можна дійти висновку, що проведене нами експериментальне дослідження повністю підтвердило доцільність використання у навчально-виховному процесі медичних коледжів розробленої нами педагогічної моделі і впровадження педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер. Завдяки математичним обрахункам отриманих результатів ми можемо констатувати те, що ефективність їх формування за критеріями. Результати дослідження можуть бути використані під час проектування педагогічних технологій професійної освіти, розроблення програм, навчально-методичних матеріалів для викладачів і студентів. Розроблені навчально-методичні матеріали збагачують та покращують навчальний процес у медичних коледжах, сприятимуть не тільки розвитку культурологічної компетентності медичних працівників, але й створять сприятливу атмосферу та покращать мотивації до навчання. Перспективи подальших пошуків вбачаємо у експериментальній перевірці доцільності використання педагогічних умов в освітньому процесі медичних університетів.

Список використаних джерел і літератури / References:

- 1.Бібік, Н.М. (2004). Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи*, (с. 45–50). Київ: «К.І.С.» / Bibik, N.M. (2004). Kompetentnisnyi pidkhd: refleksyvnyi analiz zastosuvannia. [*Competency Approach: Reflexive Analysis of Application*]. *Kompetentnisnyi pidkhd u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukraïnski perspektivu*, (pp. 45–50). Kyiv: «K.I.S» [in Ukrainian].
- 2.Болгаріна, В. (2003). Культурологічний підхід як імператив управління школою. *Освіта і управління*, 6, 29–34. / Bolharina, V. (2003). Kulturolohichni pidkhd yak imperativ upravlinnia shkoloiu [*Culturological Approach as an Imperative School Management*]. *Osvita i upravlinnia*, 6, 29–34. [in Ukrainian].
- 3.Борбич, Н. В. (2011) Проблема соціальної компетентності в науковій літературі. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 55, 116–117. / Borbych, N. V. (2011) Problema sotsialnoi kompetentnosti v naukovi literaturi [*The Problem of Social Competence in Scientific Literature*]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, 55, 116–117. [in Ukrainian].
- 4.Галенко, А.М. (2012). Культурологічна компетентність у структурі професійних компетентностей студентів філологічних спеціальностей. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_4_25 (дата звернення: 14.03.2019) / Halenko, A.M. (2012). Kulturolohichna kompetentnist u strukturі profesiinykh kompetentnostei studentiv filolohichnykh spetsialnostei [*Culturological Competence in the Structure of Professional Competences of Students of Philological Specialties*]. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_4_25 (last accessed 14.03.2019) [in Ukrainian].
- 5.Дубасенюк, О.А. (2011) *Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід* [моногр.]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка / Dubaseniuk, O.A. (2011) *Profesiina pedahohichna osvita: kompetentnisnyi pidkhd* [*Professional Pedagogical Education: Competency Approach*]. Monograph. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
- 6.Роскопіна, Ю.О. (2013). Формування культурологічної компетентності майбутніх правників у процесі навчання іношомовного професійного спілкування на прикладі США. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_111_64 (дата звернення: 14.03.2019) / Roskopina, Yu.O. (2013). Formuvannia kulturolohichnoi kompetentnosti maibutnikh pravnykiv u protsesi navchannia inshomovnoho profesiinoho spilkuvannia na prykladi SSHA [*Formation of Cultural Competence of Future Employees in the Process of Teaching Foreign Language of Professional Communication on the Example of the USA*]. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_111_64 (last accessed 14.03.2019) [in Ukrainian].
7. Nursing RN Adult. School of Nursing and Midwifery. (n.d.). Retrieved from <https://www.salford.ac.uk/> [in English].
8. Standards for Pre-Registration Nursing Education. (2010). Nursing and Midwifery Council. Retrieved from <https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/standards/nmc-standards-for-pre-registration-nursing-education.pdf>. [in English].

Дата надходження статті: «12» березня 2019 р.

Стаття прийнята до друку: «26» квітня 2019 р.

Педоренко Наталя – перший заступник директора Бердичівського медичного коледжу

Pedorenko Natalia – first deputy director of Berdychiv Medical College

Цитуйте цю статтю як:

Педоренко, Н. (2019). Експериментальна перевірка ефективності формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер. *Педагогічний дискурс*, 26, 66–70.

Cite this article as:

Pedorenko, N. (2019). Experimental Review of the Efficiency of the Cultural Compatibility Formation of Future Medical Nurses. *Pedagogical Discourse*, 26, 66–70.